

คำกล่าวเปิดการประชุม: ความคิดเฉพาะกลุ่ม (Focus Group)

เรื่อง แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 กับนโยบายรัฐบาล

โดย นายสุรบัณฑิต เวชชาชีวะ

รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

วันศุกร์ที่ 10 กุมภาพันธ์ 2549 ณ โรงแรมจุกองจันทร์ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จัดโดย สำนักขานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ท่านเลขาธิการฯ รองเลขาธิการฯ และผู้มีเกียรติที่เคารพทุกท่าน

ผมมีความรู้สึกยินดีและเป็นเกียรติอย่างยิ่ง ที่ได้มีโอกาสมาเข้าร่วมการสัมมนาในวันนี้ ในฐานะที่ผมเคยรับราชการอยู่ที่สภาพัฒนาฯ และเคยเกี่ยวข้องกับกระบวนการทำแผนพัฒนาฯ ในสมัยแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ตั้งแต่สมัยยังเป็นข้าราชการชั้น 4 ซึ่งผมคงไม่มีโอกาสได้มาบรรยายอยู่ตรงนี้ หากไม่ได้รับความเมตตาจากข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของสภาพัฒนาฯ ที่ได้มานั่งอยู่ ณ ที่นี้ด้วย หลายท่านเป็นผู้ที่ได้สอนให้ผมเขียนแผนมาตั้งแต่สมัยที่ผมรับราชการ หลังจากที่ผมรับราชการได้ 5-6 ปี ก็ลาออกจากราชการไป และได้มีโอกาสกลับมาดูแลสภาพัฒนาฯ อีกครั้ง ซึ่งผมรู้สึกยินดีอย่างยิ่ง

รัฐบาลยังคงให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนพัฒนาฯ

ผมต้องขอยืนยันว่า รัฐบาลนี้ยังคงให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติอยู่ แม้ว่าหลายคนอาจมีความรู้สึกว่ารัฐบาลให้ความสำคัญกับแผนพัฒนาฯ น้อยลงไป เนื่องจาก ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีทักษิณฯ เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ชัดเจน อีกทั้งหลังจากมีรัฐธรรมนูญใหม่ในปี 2540 ทำให้ระบบการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก และทำให้เกิดกลไกใหม่ๆ ขึ้นมากมาย ซึ่งในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 9 จะมีบางจังหวัดเวลาที่สถานการณ์หรือเงื่อนไขทางการเมืองหรือเศรษฐกิจทำให้แผนพัฒนาฯ ไม่ได้ถูกนำไปปฏิบัติเท่าที่ควร ดังเช่นในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 เป็นช่วงที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองขึ้นอย่างมาก มีการเปลี่ยนรัฐบาลบ่อย จึงทำให้ไม่สามารถนำแผนไปปฏิบัติได้เช่นกัน เช่นเดียวกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ซึ่งเป็นแผนที่ดี แต่จังหวัดที่เริ่มบังคับใช้แผน เป็นจังหวัดที่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเกิดขึ้นพอดี และเป็นช่วงก่อนที่รัฐบาลชุดปัจจุบันจะเข้ามารับตำแหน่ง ทำให้เกิดความรู้สึกว่า แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ไม่ได้ถูกนำไปปฏิบัติเท่าที่ควร แต่ในความเป็นจริงแล้ว สารของแผนเป็นวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ทุกคนอยากให้เกิดขึ้น เนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 พูดถึงคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมที่มีสันติสุข และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งหลายส่วนของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ได้ไปปรากฏอยู่ในยุทธศาสตร์รัฐบาลและแผนการบริหารราชการแผ่นดิน

แต่ในปัจจุบัน แผนพัฒนาฯ ยังคงเป็นกลไกที่รัฐบาลให้ความสำคัญ ไม่เช่นนั้น ผมคงไม่มาในวันนี้ และ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีก็คงไม่ไปเปิดการประชุมประจำปีของสภาพัฒนาฯ เมื่อครั้งที่ผ่านมา และให้แนวทางที่ชัดเจนในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ซึ่งแผนนี้ รัฐบาลชุดนี้คงจะมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะภาคส่วนหนึ่งของสังคม โดยจะไม่เข้ามากำหนดหรือชี้หน้าแผน แต่เข้ามาในฐานะของรัฐบาลที่ได้รับเลือกจาก

ประชาชนให้เข้ามาบริหารงาน และมีนโยบายหรือยุทธศาสตร์บางอย่างที่อาจจะเสนอเป็นตุ๊กตาตัวหนึ่งสำหรับการพูดคุยหรือกันตามกระบวนการของสภาพัฒนา

นโยบายของพรรคการเมืองเป็นนโยบายที่มาจากประชาชน

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นนั้น รัฐธรรมนูญใหม่ในปี 2540 กำหนดให้พรรคการเมืองมีบทบาทมากขึ้นในการพัฒนานโยบาย โดยการฟังเสียงประชาชนในภาคส่วนต่างๆ และพัฒนานโยบายเพื่อเสนอสู่ประชาชนในการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นหลักการของระบอบประชาธิปไตยทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นพรรค Labor และ Conservative ของประเทศอังกฤษ หรือพรรค Democrat และ Republican ของประเทศสหรัฐอเมริกา พรรคการเมืองเป็นกลไกสำคัญของระบอบประชาธิปไตยที่จะดึงทุกภาคส่วนเข้ามา และตกผลึกในเรื่องนโยบายที่จะนำเสนอสู่ประชาชน กลไกเหล่านี้ ในประวัติศาสตร์การเมืองของไทยตั้งแต่ปี 2475 เป็นต้นมา มีบางช่วงเวลาที่ทำได้ แต่ในบางช่วงเวลา กลไกเหล่านี้ก็ถูกดึงเข้าไปสู่วังจระูบาทว์ และเข้าไปสู่รัฐบาลที่ไม่ได้มาจากประชาชน ดังนั้น นโยบายของประชาชนในบางครั้งจึงไม่ได้รับการตอบสนอง แต่รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ออกแบบให้ระบอบประชาธิปไตยจะต้องมีพรรคการเมืองและสถาบันการเมืองที่เข้มแข็งมากขึ้น ซึ่งพรรคการเมืองทุกพรรคในโลกนี้ จะต้องฟังประชาชนในภาคส่วนต่างๆ และพัฒนาเป็นนโยบายในการบริหารประเทศ

ในปี 2544 เป็นยุคแรกที่ประชาชนตัดสินใจเลือกพรรคการเมืองบนพื้นฐานของนโยบายและความคิดอย่างชัดเจน เพราะสิ่งที่พรรคไทยรักไทยได้นำเสนอในเวลานั้น พรรคได้คุยกับประชาชนก่อน แล้วจึงนำมาเป็นนโยบาย ซึ่งหากประชาชนเห็นว่า สิ่งที่ได้คุยกันไปแล้วนั้น ไม่ปรากฏอยู่ในนโยบาย ประชาชนก็อาจจะไปสนับสนุนพรรคการเมืองอื่นได้ ส่วนพรรคการเมืองก็จะเห็นต่างกันว่า นโยบายบางอย่างรับไม่ได้ และนโยบายบางอย่างรับไม่ได้ ทำให้เกิดการเกาะกลุ่มขึ้น พรรคการเมืองจึงเป็นที่รวมของกลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group หรือ Pressure Group) ด้านต่างๆ ของภาคประชาชน เช่น กลุ่มสิ่งแวดล้อม กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มที่ดูแลเรื่องปกป้องและคุ้มครองแรงงาน ซึ่งกลุ่มเหล่านี้จะมีบทบาทในพรรคการเมือง ซึ่งทุกพรรคการเมืองในโลกเป็นแบบนี้ แต่ในประเทศไทยอาจเพิ่งเริ่มพัฒนา จากนั้นจึงมาต่อรองกันว่า นโยบายใดพรรครับได้ นโยบายใดพรรครับไม่ได้ อาทิ นโยบายพักหนี้ของเกษตรกรหรือนโยบายกองทุนหมู่บ้าน ก็มาจากการเสนอของประชาชน และพรรคไทยรักไทยรับได้ และผลักดันให้เกิดขึ้น

เมื่อพรรคการเมืองรับนโยบายที่ตกผลึกมา และสร้างเป็นนโยบายที่เป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ขึ้นมาได้ ประชาชนก็จะเลือกพรรคการเมืองนั้นเข้ามา จากนั้น พรรคการเมืองก็ต้องทำงานตามนโยบายที่ได้ประกาศไว้ หากไม่ทำตามนั้น อีก 4 ปีถัดมา ประชาชนก็ไม่เลือก กลุ่มต่างๆ ที่เคยสนับสนุนพรรคการเมืองนั้นๆ ก็จะไปสนับสนุนพรรคการเมืองอื่น พรรคการเมืองอื่นก็จะได้รับเลือกตั้งแทน สำหรับพรรคไทยรักไทย เมื่อได้รับเลือกตั้งในปี 2544 ก็ทำตามนโยบายที่ได้ประกาศไว้ เมื่อถึงปี 2548 จึงได้รับเลือกตั้งเข้ามาใหม่อีกครั้ง

จัดทำแผนบริหารราชการแผ่นดินเพื่อรองรับนโยบายรัฐบาล

ในปี 2544 เมื่อพรรคไทยรักไทยได้รับเลือกตั้งและได้พัฒนากระบวนการใหม่ขึ้น คือ เมื่อนโยบายของพรรคการเมืองได้รับการยอมรับแล้ว ตามรัฐธรรมนูญ จะต้องไปแถลงนโยบายต่อรัฐสภาเพื่อให้เป็นนโยบายรัฐบาล ซึ่งเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์อีกเช่นกันว่า ในรัฐบาลผสม นโยบายของพรรคการเมืองใหญ่เพียงพรรคเดียวกลายเป็นนโยบายของรัฐบาลทั้งหมด ในอดีต นโยบายของรัฐบาลผสมมักมาจากการกร่างโดย

สภาพัฒนา แต่ในปัจจุบัน นโยบายหลักจะมาจากพรรคการเมือง โดยสภาพัฒนายังมีส่วนช่วยร่างนโยบายอยู่บ้าง และเมื่อรัฐบาลชุดปัจจุบันเข้ามารับตำแหน่งแล้ว จะทำอย่างไรให้นโยบายของพรรคซึ่งเป็นสิ่งที่เราสัญญาให้กับประชาชนไว้ (Campaign Promise) ให้เกิดเป็นรูปธรรมมากขึ้น จึงมีการจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2548-2551 ขึ้น เพื่อรองรับนโยบายดังกล่าว ซึ่งในปี 2548 เป็นครั้งแรกที่มีการจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดิน โดยมีระยะเวลา 4 ปี เนื่องจากรัฐธรรมนูญใหม่ทำให้มีเสถียรภาพทางการเมืองมากขึ้น แผนดังกล่าวเป็นการถอดสิ่งที่ประชาชนเลือกเข้ามาและต้องการให้เกิดขึ้นมาเป็นแผนบริหารราชการ ซึ่งจะนำไปถอดเป็นแผนปฏิบัติการของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ อีกทอดหนึ่ง กระบวนการดังกล่าวนี้ แต่ก่อนคือกระบวนการของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่สภาพัฒนาและระบบราชการประจำทำ กลไกนี้ ในปัจจุบันโอนไปสู่พรรคการเมือง แต่จะสำเร็จหรือไม่ อาจจะต้องผ่านการเลือกตั้งอีกหลายหน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจว่า พรรคการเมืองจะเป็นตัวหล่อหลอมนโยบายให้กลายเป็นนโยบายที่ประชาชนต้องการอย่างแท้จริง

เมื่อมีแผนการบริหารราชการแผ่นดินระยะเวลา 4 ปี มีกระบวนการทางระบบประชาธิปไตยเข้ามาแล้ว จึงเริ่มมีผู้สงสัยว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะเวลา 5 ปี จะอยู่ตรงไหน สภาพัฒนาเองก็เริ่มคิดวางตำแหน่งตนเองใหม่ พวกผมก็คิดเช่นกันว่า เราเข้ามาทำงาน 4 ปี แต่การทำงานจะต้องมีความต่อเนื่องของระบบ ซึ่งจะต้องมีอะไรมารองรับเพิ่มขึ้น หรือมีการทำงานร่วมกันเพิ่มขึ้น ตรงนี้ผมคิดว่า เป็นโจทย์ของสภาพัฒนา และเป็นโจทย์ของหลายๆ ท่านที่เข้ามาช่วยกันร่างแผนว่า จะทำอย่างไรให้สิ่งที่ท่านทำไม่เพียงเพียวยุทธวิธี (Intellectual Exercise) คือมาออกความคิดเห็น เขียนเอกสารขึ้นมาชุดหนึ่ง ภาคภูมิใจว่าเอกสารที่เราเป็นคนเขียน แล้วก็เก็บไว้ในตู้ ไม่เคยนำมาใช้ ผมอยากให้กลไกที่ท่านทำ ที่ท่านมาร่วมกันระดมสมอง มาเสียเวลากันในวันนี้แล้ว สามารถนำมาใช้ได้จริง

แผนพัฒนา ฉบับที่ 1-5 : ข้อตกลงระหว่างหน่วยราชการ

การจัดทำแผนพัฒนา ฉบับที่ 1-5 มีลักษณะเป็นเหมือนกระบวนการจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดิน คือเป็นแผนที่มีทั้งมาตรการและโครงการ มีผู้ใหญ่ท่านหนึ่งเคยบอกผมไว้ว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นเอกสารทางการเมือง (Political Document) เหมือนกับนโยบายรัฐบาลหรือแผนการบริหารราชการแผ่นดินทุกวันนี้ เพราะในสมัยก่อน ตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศคือรัฐบาลสถานเดียว ภาคเอกชนยังไม่เข้มแข็ง และประเทศยังจำเป็นต้องสร้างเขื่อน ถนน ฯลฯ มากมาย ดังนั้น แผนพัฒนา ฉบับที่ 1-5 ถือเป็นข้อตกลงระหว่างหน่วยราชการว่า จะทำอะไรต่อไปในอีก 5 ปีข้างหน้า เป็นการสร้างแนวร่วม (Consensus Building) โดยมองว่า หากทิศทางของประเทศไปในทางนี้แล้ว จะทำอะไรกันบ้าง แผนพัฒนา ฉบับที่ 5 เป็นแผนสุดท้ายที่ท่านจะเห็นว่า มีมาตรการ มีโครงการ มีแผนงาน แผนงานใหญ่คือแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Seaboard) ในสมัย ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ในช่วงนั้นผมเรียนหนังสืออยู่ที่ประเทศอเมริกาพอดี ได้เขียนรายงานเรื่อง Eastern Seaboard เรื่องแผนพัฒนา โดยไม่รู้เลยว่าในช่วงปลายแผนพัฒนา ก็จะต้องกลับมารับราชการที่สภาพัฒนา โดยคำชักชวนของท่านเลขาธิการฯ ดร. เสนาะ อุณาภูล

แผนพัฒนา ฉบับที่ 6-7 : เอกชนร่วมกำหนดทิศทาง

ในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 6 เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ผมได้มีโอกาสเข้ามามีบทบาทเล็กๆ ในการช่วยร่างช่วยประสานงานในช่วงนั้น แผนพัฒนา ฉบับที่ 6 เป็นแผนที่มีลักษณะเป็นแผนชี้แนะ (Indicative

Planning) คือในช่วงนั้นเศรษฐกิจเริ่มเปลี่ยน เนื่องจากเป็นช่วง ฯพณฯ เปรมฯ ซึ่งมีเสถียรภาพทางการเมืองสูง และเศรษฐกิจโลกเริ่มเปลี่ยนมากในช่วงปี 2525-2526 ซึ่งตัวขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจไม่ใช่รัฐบาลเพียงอย่างเดียวแล้ว แต่เป็นเอกชนด้วย ดังนั้น หากแผนพัฒนาฯ ยังคงเป็นเอกสารทางการเมืองที่เป็นข้อตกลงกันระหว่างหน่วยราชการแล้ว จะไม่เพียงพอที่จะกำหนดทิศทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงมีการดึงภาคเอกชนเข้ามา โดยมีกลไกหลักที่เรียกว่า คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน (กรอ.) แผนในช่วงนี้ รัฐบาลไม่สามารถกำหนดให้เอกชนทำตามได้ แต่สามารถกำหนดทิศทางร่วมกันได้ว่า เศรษฐกิจจะไปทางไหน สังคมจะไปทางไหน และควรทำอะไรบ้าง

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8-10 : ประชาชนมีส่วนร่วม

ในปัจจุบัน แผนพัฒนาฯ เริ่มพัฒนาขึ้นมาอีกขั้นหนึ่ง โดยเห็นเค้าได้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และ 9 และในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 จะเป็นโอกาสที่ดี เพราะเป็นแผนที่ร่างในช่วงที่รัฐธรรมนูญเริ่มแข็งแกร่งขึ้นกว่าในช่วงแรก รัฐธรรมนูญก็เป็นสิ่งที่ต้องช่วยกันรักษา เนื่องจากเป็นตัวสร้างเสถียรภาพทางการเมืองที่ดี ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ นอกจากเรื่องพรรคการเมืองแล้ว ยังพูดไว้มากในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน และกลไกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 9 และ 10 ที่ผ่านมา ก็จะเริ่มเห็นว่า นอกจากภาครัฐและเอกชนแล้ว ภาคประชาชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศด้วย ผมคิดว่าในช่วงที่ผ่านมา กลไกของสภาพัฒน์ทำได้ดีมากในการดึงภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของประเทศ แผนพัฒนาฯ จึงกลายเป็นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม (Consensus Building) แต่ในความเห็นของผม แผนพัฒนาฯ ก็ยังคงเป็นเอกสารทางการเมืองอยู่ แต่เป็นเอกสารทางการเมืองที่เปิดกว้างให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดมากขึ้น และเป็นแนวทางของรัฐบาลชุดนี้ ที่อยากให้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 เป็นตัวกลางให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมากขึ้น

การขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 : ทุกภาคส่วนรวมพลัง

อย่างไรก็ตาม ผมมองว่า แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และ 9 เป็นสิ่งที่ดี ทุกคนอยากให้เกิดขึ้น แต่เพราะว่าเราเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมมาก ทำให้แผนมีความเป็นนามธรรมมาก เมื่อคนอ่านแผน จะรู้สึกชื่นชม รู้สึกว่าดี รู้สึกเห็นด้วย แต่จะทำอย่างไรให้เกิดขึ้นจริง นอกจากนี้ จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องกำหนดระยะเวลาของแผนเพียงแค่ 5 ปี เพราะหากพิจารณาแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และ 9 แล้ว อาจเป็นแผน 10 – 20 ปีก็ได้ เพราะเป็นการวาดภาพสังคมไทยที่ทุกคนอยากเห็น ในหลายประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น เลิกเขียนแผนระยะสั้น (5 ปี) ไปแล้ว โดยจะมองเป็นวิสัยทัศน์ระยะ 25-50 ปี แต่แผน 5 ปี ก็ยังมีความจำเป็น เพราะหากเรามีวิสัยทัศน์ระยะยาวว่า อยากเห็นสังคมเป็นอย่างไรแล้ว ก็จะต้องกำหนดด้วยว่า ถ้าจะพัฒนาไปสู่สังคมแบบนั้น จะต้องทำอย่างไรบ้าง ในช่วงแต่ละ 5 ปี ดังนั้น กลไกเพียงแค่แผนพัฒนาฯ ระยะ 5 ปีอาจยังไม่เพียงพอ แต่จะต้องมีวิสัยทัศน์ระยะ 10 หรือ 25 ปีด้วย ผมขอฝากให้ท่านผู้มีเกียรติช่วยทำให้แผนเป็นรูปธรรมมากขึ้น ชัดเจนมากขึ้น โดยอาจต้องกลับไปผสมผสานกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-5 ซึ่งมีมาตรการโครงการโดยละเอียด โดยดูว่า ระหว่างสังคมที่เราอยากเห็น จะต้องทำอะไรบ้างในช่วงนี้ ไม่ใช่เป็นลักษณะแผนปฏิบัติการของกระทรวง แต่เป็นแผนลักษณะที่ว่า ทุกภาคส่วนจะช่วยกันขับเคลื่อนอย่างไรให้ไปสู่จุดนั้น

“สร้างความแข็งแกร่ง” เพื่อเตรียมรับมือกับกระแสโลกาภิวัตน์

ในส่วนของรัฐบาล เรื่อง Dual Track คือการทำให้เศรษฐกิจทั้งสองภาคส่วนผสมผสานกัน และสร้างจุดแข็งในประเทศนั้น ยังมีความจำเป็น ดังนั้น ข้อสมมติฐานที่เราจะคุยกันจึงต้องมี 2 ระดับคือ ระดับโลกาภิวัตน์ และระดับท้องถิ่น เราปฏิเสธไม่ได้ว่า ความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในโลกนี้ มีผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างแน่นอน มีผู้เคยเสนอว่า ประเทศไทยสามารถผลิตอาหารได้เอง ทำอะไรหลายๆ อย่างได้เอง เราสามารถอยู่ด้วยตัวเองได้หรือไม่ แต่ถึงอย่างไรโลกก็ต้องเปิด และเข้ามาใกล้ชิดมากขึ้น ในรัฐบาล เราพูดถึงการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร (Flow of Information) การไหลเวียนของความรู้ (Flow of Knowledge) ซึ่งจะนำเอาการไหลเวียนเหล่านี้มาต่อยอดภูมิปัญญาให้กับคนไทยได้อย่างไร ในขณะที่เดียวกัน จะกันสิ่งที่ไม่ดีออกไปได้อย่างไร เราจะรักษาความเป็นไทยโดยเอาความรู้จากภายนอกมาใช้ต่อได้อย่างไร ผมคิดว่าเป็นโจทย์ที่ต้องคิด และรัฐบาลก็คิดอยู่ ส่วนการไหลเวียนของทุน (Flow of Capital) นั้นไม่ต้องห่วง เป็นทุนนิยมแน่นอน เศรษฐกิจปี 2540 เราไม่แข็งแกร่ง ทุนที่ไหลเข้ามาและไหลออกไปก็สร้างความเสียหายได้ ณ วันนี้ ประเทศไทยไม่สามารถถอยกลับไปได้ แต่เราก็คงไม่ต้องถล่มถลายถึงกับเสียแผ่นดิน เราจึงต้องวางตัวให้แข็งแกร่งเพื่อที่จะรับกระแสทุนที่ไหลไปทั่วโลก และพยายามดึงเอาทุนเข้ามาเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับคนไทย ซึ่งไม่ใช่เป็นในลักษณะการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investmet) เพียงอย่างเดียว หากประเทศหมุนเงินเป็น ก็สามารถใช้จ่ายเงินของโลกมาหมุนเพื่อพัฒนาประเทศของเราได้ และจะทำให้สามารถยืนอยู่ในตำแหน่งของตนเอง (Positioning) ในกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างมั่นคง

สำหรับทุนทรัพยากรมนุษย์ (Human Capital) ในขณะนี้ แรงงานในประเทศยังขาด แต่จะใช้แรงงานตามชายแดนหรือไม่ ยังคงเป็นโจทย์อยู่ว่า จะใช้อย่างไร จะพัฒนาศักยภาพอย่างไร จะทำอย่างไรไม่ให้เป็นการกระทบการพัฒนาประเทศของเรา ไม่เป็นภาระกับระบบสาธารณสุขของเรา ทำอย่างไรจะทำเรื่องนี้ให้เป็นประโยชน์ เพราะอย่างไรแรงงานก็ต้องไหลเวียนเข้ามาในประเทศอย่างแน่นอน และแรงงานไทยที่ออกไปอยู่ต่างประเทศ ทำอย่างไรจะให้รายได้กลับเข้ามา วันนี้ แรงงานในยุโรปเป็นแรงงานต่างชาติทั้งสิ้น ในประเทศไทย ทำอย่างไรให้แรงงานไทยมีคุณภาพมากขึ้น และการนำแรงงานต่างชาติเข้ามาใช้ จะมีบทบาทอย่างไร ในอนาคต การไหลเวียนของแรงงาน (Human Flow) จะเร็วและแรงกว่านี้ การไร้พรมแดน (Borderless) ไม่ใช่เฉพาะเรื่องของข้อมูลข่าวสารหรืออินเทอร์เน็ต แต่จะรวมไปถึงทางกายภาพด้วย

หลายคนถามว่า ทำไมรัฐบาลต้องเร่งทำข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement) รัฐบาลมองว่าเป็นสิ่งที่ต้องทำ เพราะในที่สุดแล้ว โลกทั้งโลกจะเป็นการค้าเสรีทั้งหมด ดังนั้น จึงควรเริ่มทำตอนนี้ เพื่อเอาประโยชน์ให้มากที่สุดก่อนที่ท่อน้ำใหญ่จะเปิด วางจุดแข็งของเราให้แข็งแกร่งที่สุดที่จะสู้กับโลกของการค้าเสรี เราริบท่อเข้ามาในประเทศของเรา แต่หากถ้าเป็นสิ่งที่ไม่มีประโยชน์ต่อประเทศก็ไม่ต่อ การเจรจาการค้าเสรีกับประเทศอเมริกา หากเจรจาแล้วได้ประโยชน์มากกว่า เราก็เจรจาแล้วสรุป แต่หากไม่ได้ประโยชน์ รัฐบาลก็จะไม่เร่งให้เกิดข้อตกลงที่เสียเปรียบ

ภาพรวมทั้งหมด จะต้องช่วยกันคิด เป็นเหมือนจิ๊กซอว์ที่จะต้องต่อกันให้ครบ ในส่วนของโลกาภิวัตน์ต้องคุยกันมาก เพราะเป็นสมมติฐานที่สำคัญ แต่ในยุคโลกาภิวัตน์นี้ เราจะแข่งขันกับข้างนอก และรักษาเอกราชของเราไว้ได้ ข้างในประเทศก็ต้องเข้มแข็งด้วย นี่คือนโยบาย Dual Track ถ้าข้างในไม่เข้มแข็ง ก็ไม่

มีทางแข่งได้ ในยุคโลกาภิวัตน์ เขาอยากให้เราไม่มีเสถียรภาพ เขาอยากให้เราอ่อนแอ ในโลกของการแข่งขัน บริษัทไหนอ่อนแอก็โดนกิน บริษัทไหนแข็งแรงก็ต่อรอดด้วย ณ วันนี้ GDP ของไทยน้อยกว่ารายได้ของหลายบริษัทที่เป็นท็อปเท็นของโลก ดังนั้น ในภาพรวมของประเทศในฐานะประเทศที่มี 63 ล้านคน ที่จะต้องแข่งขันกับประเทศอื่น และยังต้องแข่งขันกับองค์กรที่เป็นธุรกิจข้ามชาติต่างๆ ความแข็งแกร่งของประเทศจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก

“เศรษฐกิจพอเพียง” ภูมิคุ้มกันที่สำคัญที่สุด

ความแข็งแกร่งภายในของประเทศ คือ บ้านแต่ละบ้านจะต้องมีความแข็งแกร่ง (Building Block) กล่าวคือ ความเข้มแข็งจะต้องลงไปถึงระดับครอบครัว ในระดับปัจเจกบุคคลก็ต้องมีภูมิคุ้มกันตนเอง ด้วยการมีความรู้ รู้เท่าทัน พัฒนาตนเองไปในทางที่ถูกต้อง มีจริยธรรม มีจรรยาบรรณ มีศีลธรรมอันดี ครอบครัวก็ต้องแข็งแรงด้วย ชุมชนก็ต้องแข็งแรง ฟังตนเองได้

สิ่งที่รัฐบาลและสภาพัฒน์หึงไม่ได้เลยคือ จะต้องน้อมรับกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันที่สำคัญที่สุด เป็นสิ่งที่ทำให้ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติแข็งแรง ถ้าเราแข็งแรง ยืนบนขาตนเองได้ เราจะสามารถรับกระแสโลกาภิวัตน์ได้หมด สิ่งที่เราผลิตได้มากกว่าความพอเพียงของเรา เรานำมาใช้ต่อรองกับต่างประเทศเพื่อต่อยอดภูมิปัญญาของเรา เพื่อให้คุณภาพชีวิตของเราดีขึ้น

การเสริมสร้างทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ

สิ่งที่สภาพัฒน์ตั้งเป็นโจทย์ เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-5 ทำให้ประเทศเจริญขึ้นมาก แต่ก็ใช้ทรัพยากรอย่างมหาศาล เรามายืนในจุดนี้ได้ มีหน้ามีตาในสังคมโลก เศรษฐกิจของเราแข็งแรง แต่เราก็ใช้ทุนไปมาก ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้นทุนของการพัฒนา และเราก็ใช้โดยไม่เคยกลับไปดูแลเลย วันนี้แผ่นดินถล่ม ฝนตก น้ำแล้ง ตามที่ไปดูกันใน กรม. สัจจะ เห็นชัดว่า ที่พัฒนาไปนี้ สร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นมาก แม้ว่าเราหยุดพัฒนาไม่ได้ แต่เราบริหารทรัพยากรเหล่านี้ได้ เราตัดไม้มาแล้วก็ต้องปลูกทดแทน ไม่ใช่ตัดอย่างเดียวแล้วปล่อยให้ดินถล่ม เราใช้น้ำแล้วก็รีไซเคิลกลับมาใช้ใหม่ และต้องรักษาต้นน้ำ ต้องกลับไปเสริมสร้างทุนเหล่านี้ให้เข้มแข็งมากขึ้น

ทุนทางสังคมมีความจำเป็นมาก ท่านที่เป็นนักเศรษฐศาสตร์คงอ่าน Adam Smith กันทุกคน ซึ่งส่วนใหญ่จะอ่าน Wealth of Nation แต่อาจารย์ณรงค์ เพชรประเสริฐ คงแนะนำให้อ่าน Theory of Moral Sentiment ในปี 1776 ซึ่ง Adam Smith เขียนไว้ชัดมากกว่า เศรษฐกิจทุนนิยมจะกัดกินศีลธรรม จรรยาอันดีของคน เปรียบเสมือนสิงโตที่อยู่ในกรง หากปล่อยให้กรงถูกกัดกร่อนไปเรื่อยๆ ในที่สุดสิงโตก็จะหลุดออกมากินคนได้ ดังนั้น เราจะต้องสร้างกรงที่เข้มแข็ง นั่นคือ ทุนทางสังคม ทำอย่างไรให้เด็กและเยาวชนรวมทั้งผู้ใหญ่ ให้มีจริยธรรมอันดี มีความรู้ความเข้าใจ อยู่ในโลกที่เห็นอกเห็นใจและเกื้อหนุนกัน ผมคิดว่าจุดนี้สำคัญมาก และเครื่องมือเดิมๆ ที่มีอยู่ เช่น เรื่องการปฏิรูปการศึกษา การวางระบบการศึกษาใหม่ ก็ยังต้องทำ เครื่องมือใหม่ๆ ก็ต้องเข้าใจ

วันนี้ นอกเหนือจากที่จะต้องดูแลสภาพัฒน์และสำนักงานประมาณแล้ว ผมยังได้รับมอบหมายให้ดูแลกรมประชาสัมพันธ์ด้วย ซึ่งผมกำลังเร่งปรับรูปแบบการทำงาน เพราะในปัจจุบันเป็นโลกของการสื่อสารมวลชน เป็นสงครามวัฒนธรรม เราจะต้องใช้สื่อสารมวลชนแบบใหม่ๆ เพื่อสื่อให้ถึงประชาชนให้

เร็วที่สุด ให้ประชาชนเข้าใจว่า จะสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเองได้อย่างไร เมืองไทยมีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง แต่กลับไม่มีโทรทัศน์ช่องวัฒนธรรมของตนเอง เผยแพร่ไปทั่วโลก ในขณะที่ประเทศอื่น เช่น จีน เกาหลี มีช่องนี้ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 จึงจำเป็นต้องสร้างทุนทางเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติ ให้แข็งแกร่งขึ้น เพราะเราปล่อยมานาน ปัจจุบันรัฐบาลเน้นเรื่องการสร้างความรู้ความเข้าใจกับเด็กและเยาวชน เพราะเราปล่อยมานานจนเด็กและเยาวชนในสมัยนี้หลุดโลกไปแล้ว

แผนพัฒนาการเมือง : เครื่องมือสร้างทุนทางการเมือง

สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การสร้างทุนทางการเมือง ซึ่งมีเครื่องมือที่สำคัญคือ แผนพัฒนาการเมือง ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก ทุนทางการเมืองก็ต้องสร้างด้วย และจะต้องเปิดให้คนเข้ามามีส่วนร่วม เพราะหากไม่เปิด จะเป็นปัญหา และเมื่อมีส่วนร่วมแล้ว จะต้องช่วยกันลงมือทำด้วย ไม่ใช่เป็นภาระของรัฐบาลฝ่ายเดียว แต่จะต้องช่วยกันคิดวางกลไกว่า ภาครัฐบาลจะทำส่วนไหน ภาคประชาชนจะทำส่วนไหน ภาคเอกชนจะทำส่วนไหน และขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน หากไม่มีกลไกที่ช่วยกันคิดลงไปจนถึงระดับรากหญ้าแล้ว จะเป็นแผนที่เป็นนามธรรมเท่านั้น แต่ไม่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน เราลงไปถึงระดับรากหญ้า และสร้างโอกาสในระดับรากหญ้า เรากำลังคุยกับสภาพัฒน์ว่า ปัจจุบันด้วยความร่วมมือจากภาคประชาชนเอง ได้มีการทำแผนพัฒนาชุมชนขึ้น เราอยากเห็นแผนพัฒนาชุมชนเกิดขึ้นในทุกชุมชน และแผนพัฒนาชุมชนนั้น ร้อยเรียงขึ้นมาประสานสัมพันธ์กับแผนชาติ เป็นกลไกที่ขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะต้องรีบดำเนินการ

ผมเองขอปวารณาตัวว่าจะเข้ามาช่วยเต็มที่ ในฐานะที่เป็นศิษย์เก่าสภาพัฒน์ด้วย และเป็นนักการเมืองที่อาสาทำงานด้วย และพร้อมที่จะเป็นตัวกลางในการประสานความเข้าใจระหว่างทุกภาคส่วนกับภาคการเมือง เพื่อให้การพัฒนาขับเคลื่อนไปได้ และเพื่อให้ประเทศไทยมีทุนที่จะไปต่อสู้กับโลก มีทุนที่จะทำให้เรารักษาความเป็นไทยไว้ได้ และเป็นทุนสำหรับเด็กและเยาวชนในอนาคต

ขอบคุณมากครับ